

ЯК ЗРОБИТИ СЕРЕДОВИЩЕ ДОСТУПНИМ

рекомендації для органів місцевого самоврядування

Автори:
Сергій Солтис
Владислав Хвостенко
Юрій Тер-Арутюнян

АНОТАЦІЯ

Метою дослідження є розробка покрокової інструкції для органів місцевого самоврядування щодо організації/адаптації міських просторів для маломобільних груп при реконструкціях та будівництві соціального житла.

Для досягнення мети виконано наступні завдання:

- проведено аналіз досвіду організації/адаптації міських просторів для маломобільних груп у громадах;
- сформовано рекомендації щодо впровадження сучасних практик;
- та основних принципів забезпечення доступних просторів у містах для маломобільних груп населення;
- розроблено покрокову інструкцію для органів місцевого самоврядування щодо організації/адаптації міських просторів для маломобільних груп при реконструкції, будівництві соціального житла;
- розроблено рекомендації щодо залучення фінансування з місцевого та державного бюджету, від бізнесу, залучення волонтерської допомоги та підтримки іноземних партнерів.

Проєкт «Житло для життя: комплексні рішення для внутрішньо переміщених осіб» створено Громадською організацією «Київський міський осередок Всеукраїнської громадської організації «Громадянська мережа ОПОРА» завдяки отриманому гранту від Програми «Підтримка організацій громадянського суспільства (ОГС)» в Україні у межах фінансової підтримки Посольства Великої Британії. Програма реалізується Crown Agents у партнерстві з International Alert і у співпраці з Crown Agents in Ukraine.

Зміст звіту не обов'язково відображає погляди Посольства Великої Британії, погляди Crown Agents, International Alert та Crown Agents in Ukraine.

ЗМІСТ

Анотація

1. Маломобільні групи населення
2. Поняття доступності
3. Види доступності
4. Вимоги до основних видів доступності
 - a. Інфраструктурна доступність
 - b. Архітектурна доступність
 - c. Транспортна доступності
 - d. Інформаційна доступності
5. Основні принципи забезпечення доступності будівель
 - a. Прибудинкова територія
 - b. Зони входу до будівель
 - c. Внутрішнє облаштування будівель
6. Утримання та обслуговування елементів доступності
7. Чек-лист перевірки доступності
8. Як залучається фінансування, волонтерська допомога?

Висновки

Література

1. МАЛОМОБІЛЬНІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ

Відповідно до ДБН В.2.2-17: 2006 «Маломобільні групи населення (МГН) — це люди, що відчують складнощі при самостійному пересуванні, при одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні в просторі».

До маломобільних груп належать люди з інвалідністю, з тимчасовими порушеннями здоров'я та травмами, вагітні, особи, що супроводжують малолітніх дітей, батьки з дитячими візками, діти до 7 років, люди поважного віку, люди з нестандартними розмірами тіла, люди, які можуть бути неуважними протягом певного часу тощо.

Серед загальної кількості населення вони становлять:

- люди з інвалідністю — 10-15 %;
- люди з тимчасовими порушеннями здоров'я — 1.5%;
- вагітні — близько 1%;
- особи похилого віку (пенсіонери) — 30-40%;
- батьки з дитячими візками — майже 1%;
- діти дошкільного віку — 6.5%.

МАЛОМОБІЛЬНІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ

вагітні жінки

особи, які супроводжують малолітніх дітей

діти до 7-ми років

люди поважного віку

люди з постійними та/або тимчасовими функціональними порушеннями

люди з інвалідністю

люди які отримали тимчасову травму або хворіють

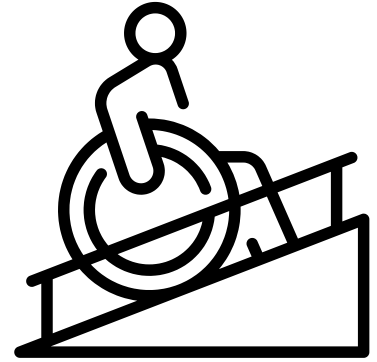
люди з нестандартними розмірами тіла: значно більшою або меншою за середню масою тіла, низького чи високого зросту

люди, які протягом певного часу можуть бути неуважними

2. ПОНЯТТЯ ДОСТУПНОСТІ

Доступність — це створення таких умов, за яких кожна людина буде почуватися комфортно у тому чи іншому просторі, зокрема люди з інвалідністю чи інші маломобільні групи населення зможуть користуватися навколишнім простором самостійно, тобто без сторонньої допомоги.

Забезпечення "доступності" має фундаментальне значення, адже це безпосередньо впливає на можливість користування всім спектром прав людини особами з інвалідністю та іншими маломобільними групами населення; відіграє важливу роль у формуванні інклюзивного суспільства, де люди з інвалідністю мають можливість активної участі в повсякденному житті.

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (надалі - Конвенція), яка була ратифікована Україною в 2009 році, визнає важливість доступності «фізичного, соціального, економічного та культурного середовища, охорони здоров'я та освіти, а також інформації та зв'язку, оскільки вони дозволяють людям з інвалідністю повною мірою користуватися всіма правами людини і основними свободами».

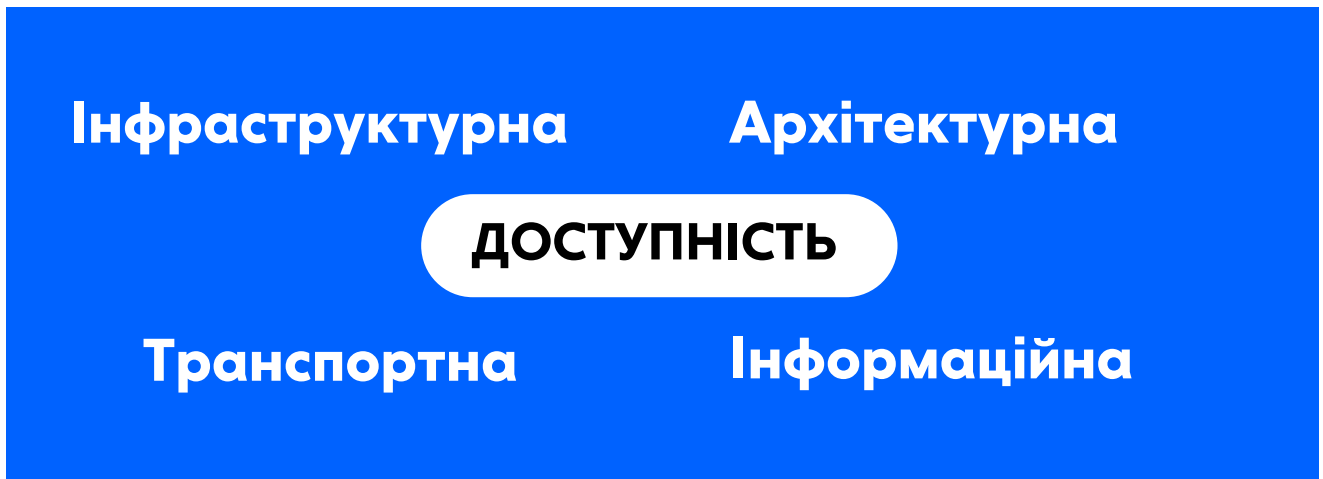
Принцип доступності закріплюється статтею 3 Конвенції:

1. повага до властивої людині гідності, її особистої самостійності, включаючи свободу робити свій власний вибір, і незалежності;
2. недискримінація;
3. повне й ефективне залучення і включення у суспільство;
4. повага до особливостей людей з інвалідністю та їх прийняття як компоненту людського різноманіття і частини людства;
5. рівність можливостей;
6. доступність;
7. рівність чоловіків і жінок;
8. повага до здібностей, що розвиваються у дітей-інвалідів та повага до права дітей-інвалідів на збереження своєї індивідуальності.

Конвенція стверджує, що необхідно «надати людям з інвалідністю можливість вести незалежний спосіб життя та повною мірою брати участь у всіх аспектах життя, держави-учасниці вживають належних заходів для забезпечення особам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, включаючи інформаційно-комунікаційні технології та системи ... ».

3.ВИДИ ДОСТУПНОСТІ

Доступність може виявлятися в різних формах і аспектах, спрямованих на забезпечення того, щоб маломобільні групи населення мали можливість користуватися різними аспектами життя так само ефективно, як і всі інші. Зазвичай виділяють такі види доступності: інфраструктурна, транспортна, архітектурна, інформаційна.

4.ВИМОГА ДО ОСНОВНИХ ВИДІВ ДОСТУПНОСТІ

а) Інфраструктурна доступність

- Вся вулична інфраструктура має плануватись з урахуванням найкоротших і найзручніших шляхів для пішого пересування.
- Пішохідні доріжки і тротуари повинні бути рівними та облаштовуватись без сходів, бордюрів та інших бар'єрів на шляху.
- Всі пішохідні переходи мають мати пониження бордюрів до 0 см по всій ширині переходу, або бути підняті до рівня тротуару.
- Замість позавуличних (НАДземних і ПІДземних) пішохідних переходів слід облаштовувати наземні переходи.
- Основні шляхи руху пішоходів повинні бути промарковані зрозумілими й логічними тактильними напрямними, що відповідають чинним нормам.

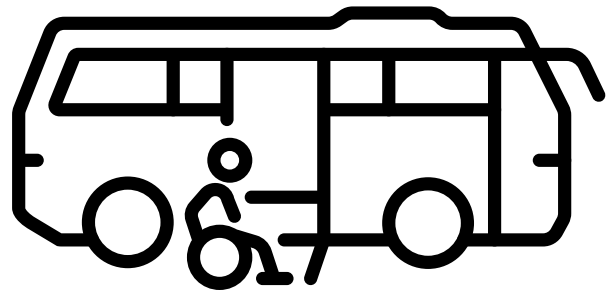
б) Архітектурна доступність

- Усі будівлі варто споруджувати чи облаштовувати так, щоб вхід на перший поверх був в рівень з землею (тротуаром), без сходів.
- Усі наявні будівлі та споруди громадського призначення повинні бути обладнані пандусами з нормативним ухилом та поруччями.
- Скрізь має бути наявна тактильна навігація для людей з відсутнім чи поганим зором (маркування на дверях, написи шрифтом Брайля).

- В будівлі повинні бути інклюзивні санвузли у вільному доступі.
- Столи, інформаційні вказівники та все необхідне обладнання слід розміщувати на висоті, достатній для користування людьми на колісних кріслах.
- В багатоповерхових будівлях повинен бути ліфт для доступу на всі поверхи.

с) Транспортна доступність

- Транспортна мережа має враховувати можливість доїхати до всіх закладів охорони здоров'я та інших об'єктів надання послуг населенню як індивідуальним, так і громадським транспортом та таксі.
- Рухомий склад громадського транспорту повинен бути з повністю або частково низьким рівнем підлоги.
- Платформи зупинок громадського транспорту треба підняти до рівня першої сходинки рухомого складу транспорту.
- Об'єкти транспортної інфраструктури на зразок метро та залізничних станцій мають бути обладнані підйомниками й ліфтами.
- Місця для паркування авто людей з інвалідністю мають бути розташовані біля входів до об'єктів соціальної інфраструктури.

д) Інформаційна доступність

- Потрібно встановлювати навігаційні стенди з напрямками руху до всіх ключових об'єктів.
- На зупинках громадського транспорту слід розміщувати розклади руху, електронні табло з інформацією про час прибуття та маршрути.
- Необхідно встановлювати інформаційні вказівники з напрямками руху для осіб з інвалідністю на території об'єктів соціальної інфраструктури.
- На об'єктах соціальної інфраструктури має бути подана інформація шрифтом Брайля а також за допомогою звукових оголошень.

5. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ БУДІВЕЛЬ

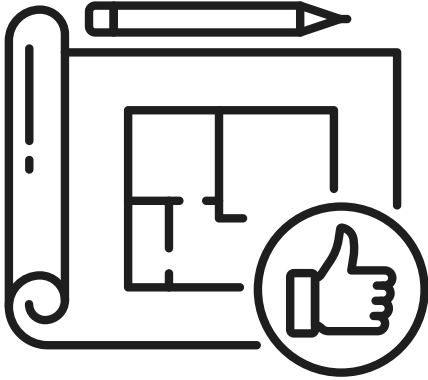
Проаналізовано найкращі світові практики. При проектуванні, зведенні нових або при реконструкції, реставрації, та капітальному ремонті наявних житлових будівель та громадських споруд, необхідно повністю дотримуватися вимог доступності, комфорту, інформованості та безпеки. У випадках, коли неможливо повною мірою задовольнити ці вимоги в існуючих житлових та громадських будівлях, повинно бути виконано їх продумане адаптування для потреб осіб з інвалідністю.

Доступність для осіб з інвалідністю забезпечується шляхом:

- створення фізичних умов та зручностей для входу та пересування в об'єкті, на прилеглий території та при отриманні послуг;
- забезпечення фізичної безпеки при доступі до об'єкта, пересуванні в ньому та на прилеглий території, при отриманні послуг;
- надання можливості вільно отримувати інформацію про об'єкт та послуги, що надаються;
- забезпечення вільної навігації та орієнтування в об'єкті та на прилеглий території.

При проектуванні та зведенні нових будівель, реконструкції, реставрації чи капітальному ремонті наявних житлових та громадських споруд має бути забезпечено:

- доступність локацій, призначених для відвідування та обслуговування, та безперешкодне переміщення усіма користувачами включно з особами з інвалідністю всередині споруд;
- безпеку шляхів переміщення, включаючи евакуаційні маршрути;
- безпеку житлових та громадських споруд;
- доступність робочих місць для всіх користувачів, включно з особами з інвалідністю;
- здійснення евакуації людей у безпечне місце, з урахуванням особливостей осіб з інвалідністю;
- своєчасне надання особам з інвалідністю повноцінної та якісної інформації для орієнтації в просторі, використання обладнання, отримання послуг, участі в робочому та освітньому процесі.

Проектування об'єктів має гарантувати легкий доступ для всіх верств населення, зокрема для осіб з інвалідністю. Проектні рішення не повинні створювати перешкод для життєдіяльності інших соціальних груп та не мають знижувати ефективність використання будівель. Елементи конструкції будівель і споруд повинні бути розроблені так, щоб вони були придатні для використання всіма групами людей. Використання спеціалізованих елементів, призначених для задоволення конкретних потреб осіб з інвалідністю, передбачається у проектному завданні лише у тих випадках, коли неможливо використати універсальні рішення.

а) Прибудинкова територія

Планування території навколо будівель для постійного чи тимчасового проживання вимагає створення умов для безперешкодного доступу до самої будівлі чи об'єкта, що знаходиться на ділянці, з дотриманням стандартів ДБН Б.2.2-12, ДБН Б.2.2-5, ДБН В.2.3-15. Такі шляхи мають бути інтегровані з існуючими транспортними мережами та пішохідними зонами поза територією, включаючи паркувальні майданчики та зупинки громадського транспорту. Потрібно також забезпечити влаштування пішохідних доріжок, які ведуть до всіх входів та виходів будівель і споруд, а також поширюються на прилеглі території.

Доступ до прилеглої території, зони для стоянки автомобілів, пішохідні доріжки, сходи та пандуси у пішохідних зонах мають бути реалізовані у відповідності до норм ДБН В.2.2.40.

На території об'єкта необхідно облаштувати спеціальні зони для стоянки та зберігання транспортних засобів, що відокремлені від пішохідних доріжок та зон відпочинку. На майданчиках для стоянки автомобілів має бути передбачено місця для авто людей з інвалідністю (не менше 10% від загальної кількості місць, але мінімум 1 місце).

Розмір паркувального місця для людей з інвалідністю повинен становити 3,5 метри у ширину, щоб забезпечити зручність посадки/висадки для людини, яка користується колісним кріслом. Якщо поруч знаходяться два місця для людей з інвалідністю, допускається використання стандартної ширини паркувального місця 2,5 метри з додаванням між ними проходу шириною 1,2 метри.

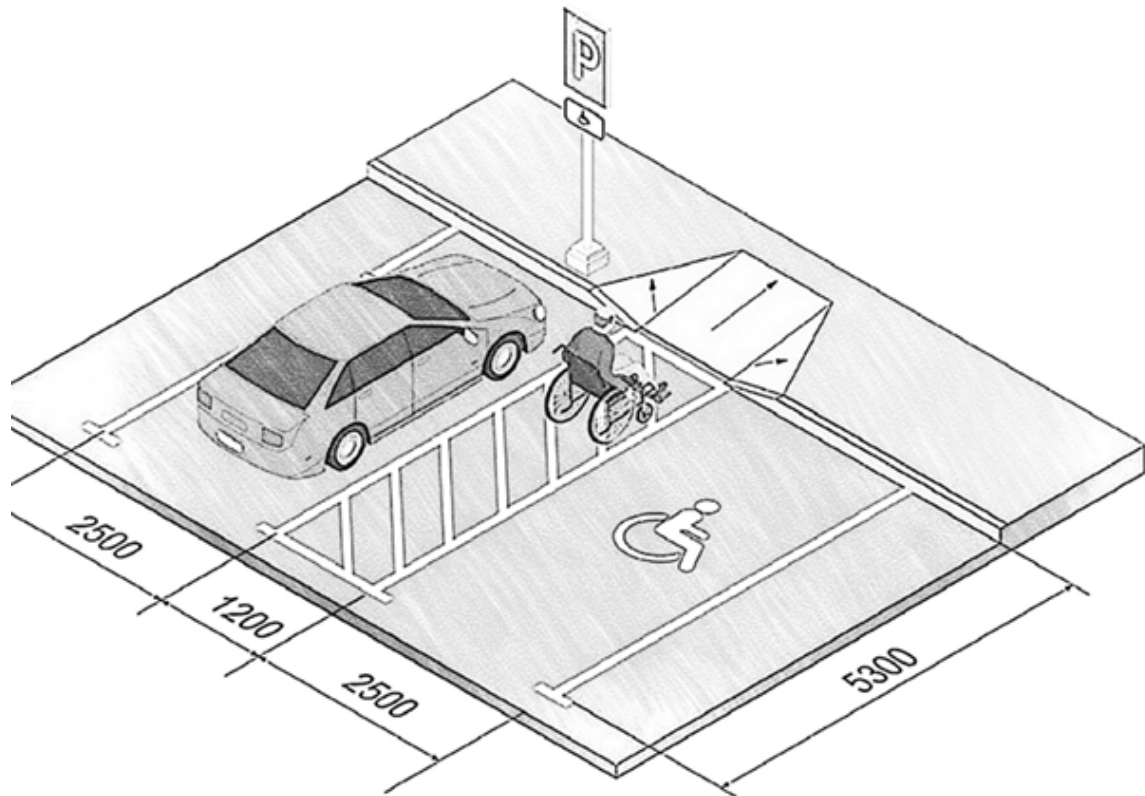

Схема розташування 2 місць для паркування людей з інвалідністю

Паркувальні місця для автомобілів осіб з інвалідністю рекомендується облаштовувати якомога ближче до входів будівель (не далі 50 метрів), забезпечуючи наявність пандусів у місцях, де тротуари перетинаються з проїзною частиною, відповідно до ДБН В. 2.2.40. Доцільно встановити тактильну попереджувальну смугу перед спуском на проїзну частину.

Такі паркомісця необхідно позначити дорожнім знаком 5.38 «Місце для стоянки», з табличкою 7.17 «особа з інвалідністю» та виділити дорожньою розміткою 1.3, яка позначає місця стоянки транспортних засобів, які перевозять осіб з інвалідністю.

Біля входів до будівель потрібно облаштувати спеціальні зони для короткочасної зупинки транспорту, щоб забезпечити зручність посадки та висадки пасажирів.

При розробці дизайну відкритих сходів у пішохідних зонах на місцевостях з перепадами рельєфу, важливо дотримуватися параметрів, які відповідають стандартам ДБН Б.2.2-5. Встановлення відкритих сходів рекомендується у випадках, коли ухил земельної ділянки перевищує 10%. Крім того, відкриті сходи повинні бути оснащені пандусами або іншими пристроями для забезпечення легкого доступу, що відповідають вимогам ДБН В.2.3-5.

Сходи мають бути рівними, безперервними, з підсходишками і шорсткою поверхнею. Мінімально допустима ширина маршу сходів - 1,35 м. Всі сходи в рамках одного маршу мають бути однаковими за формою, шириною сходинок та висотою підйому.

Краї сходинок не повинні виступати за рівень підсходинок. Поперечний ухил сходинок має становити 1-2%. Між маршами сходів необхідно облаштовувати горизонтальні майданчики, шириною не меншою за ширину сходів та довжиною не менше 1,5 м. Кожен марш сходів має містити від 3 до 18 сходинок. Поодинокі сходинокки мають бути замінені пандусами для забезпечення кращого доступу.

Територія повинна бути обладнана засобами навігації та орієнтування, зокрема тактильними та візуальними елементами доступності, на всіх шляхах доходження до будівель та споруд.

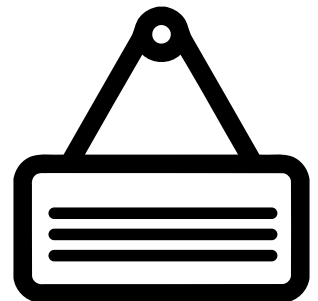
Інформаційні таблички, інформатори та покажчики мають бути встановлені на висоті від 1,20 до 1,80 метра для легкості зорового сприйняття, розроблені як зрозумілі та доступні для всіх груп користувачів. Рекомендується також дублювати інформацію тактильними засобами та шрифтом Брайля на висоті від 1.2 до 1.6 м.

Усі покажчики та інформаційні таблички повинні відповідати критеріям візуальної та тактильної доступності, правильного співвідношення кольорів, рекомендованого розміру шрифтів, формату шрифтів тощо, згідно з ДБН В.2.2.40.

Слід встановлювати інформаційні покажчики, що орієнтують в напрямку до різних об'єктів на земельній ділянці – доступні входи та виходи, місця паркування автомобілів, укриття та ін.

Зовнішні інформаційні покажчики мають бути розміщені біля входу на прилеглу територію, а також при вході до всіх будівель і приміщень. Важливо, щоб уся інформація дублювалася тактильно та шрифтом Брайля для забезпечення доступності.

Встановлення великих фасадних інформаторів, що вказують назви об'єктів, будівель чи приміщень, буде сприяти легшій навігації та доступу до інформації. На території також потрібно виділити контрастним кольором елементи, які можуть становити потенційну небезпеку або ризик травмування.

Об'єкти, такі як наземні обмежувачі руху, шлагбауми, початок або кінець штучно змінених ділянок пішохідного шляху, інформаційні стенди, декоративні конструкції, та навісні перешкоди слід чітко виділити контрастним маркуванням. Це може бути виконано за допомогою спеціальних контрастних смуг (фарбуванням або за допомогою наліпок). Основні параметри контрастного маркування визначені в ДБН В.2.2.40.

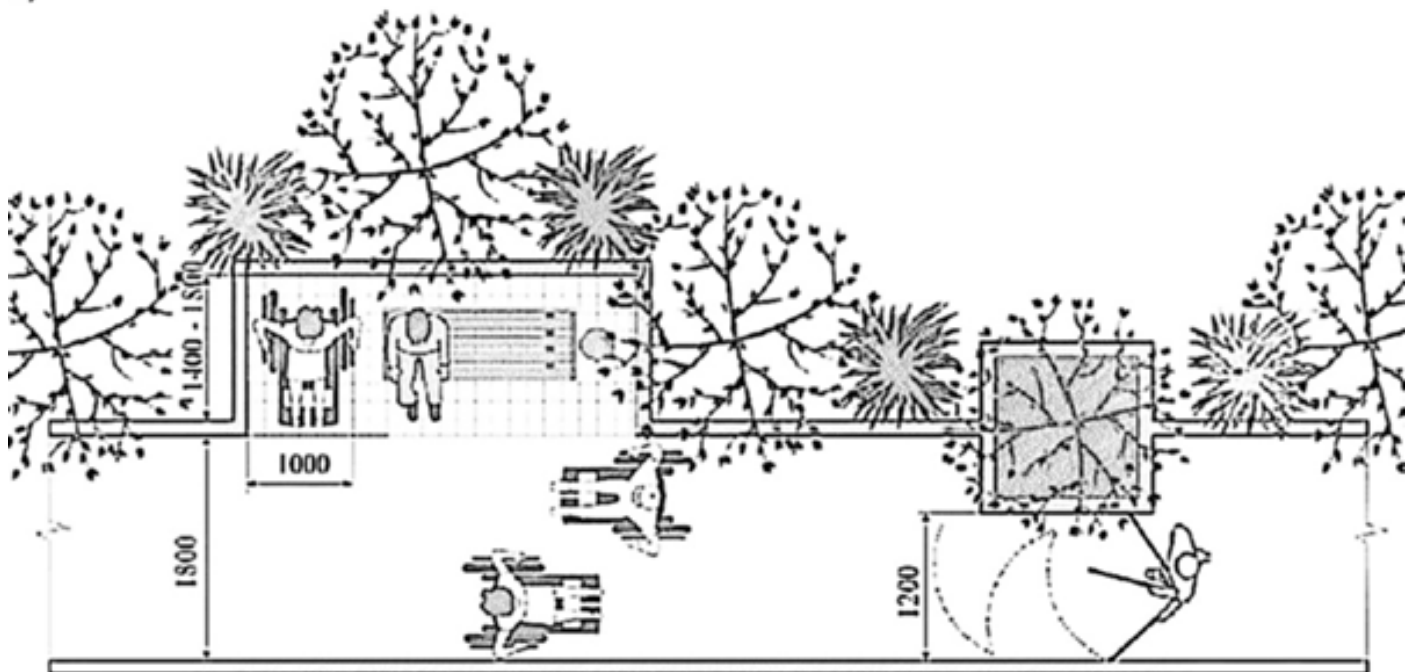
На земельній ділянці необхідно розробити мережу пішохідних доріжок, майданчиків для відпочинку, дитячих і спортивних зон, укомплектованих інклюзивним обладнанням.

Пішохідний доступ має бути забезпечений від входу на ділянку до входів у всі будівлі. Пішохідні доріжки і тротуари повинні бути чітко відділені від велодоріжок, доріг для під'їзду транспорту, а також автомобілів екстреної медичної допомоги та пожежно-рятувальної служби.

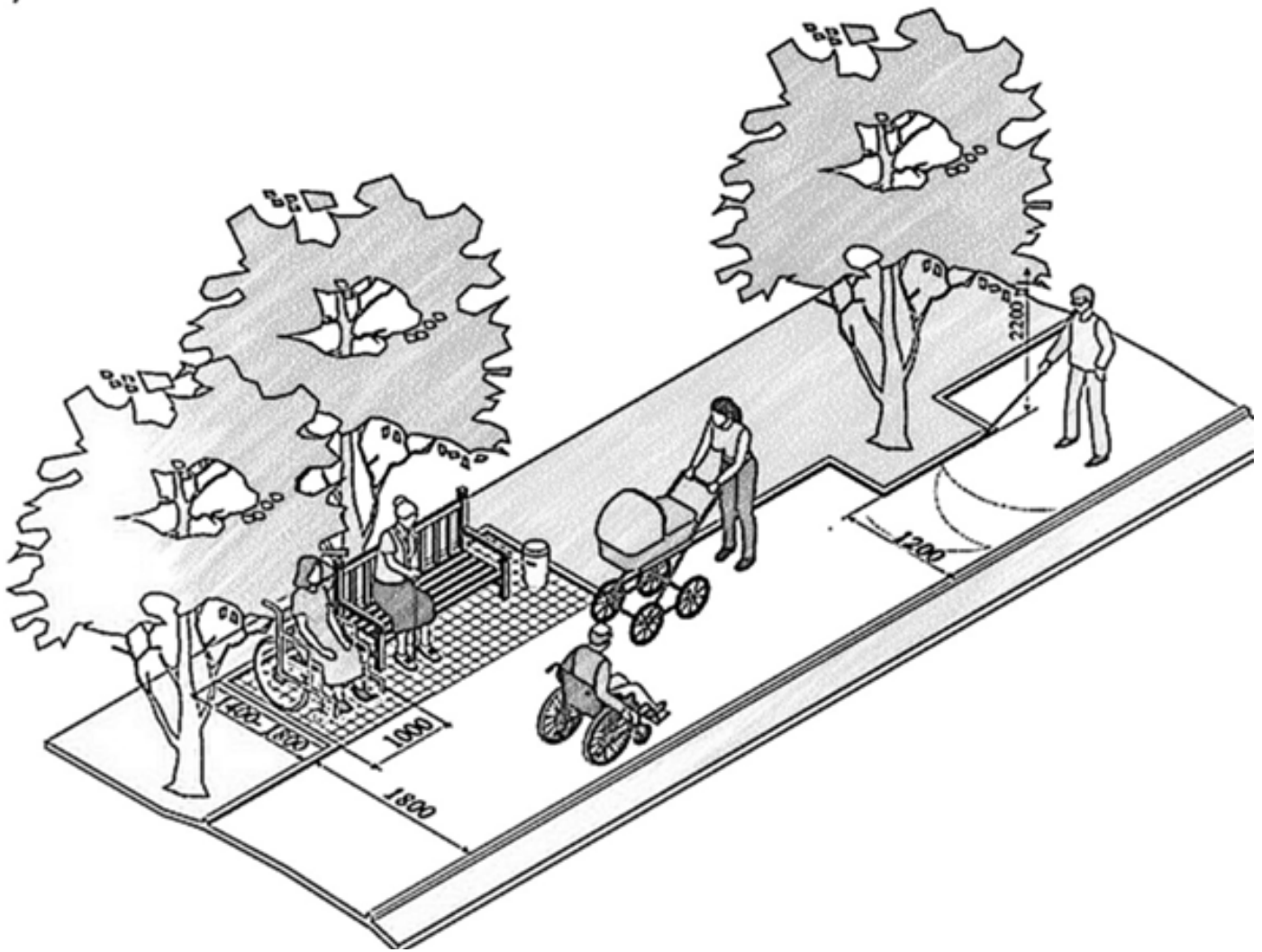
У місцях перетину пішохідних доріжок і тротуарів з проїзною частиною потрібно влаштувати пандуси згідно з вимогами ДБН В.2.2.40 та Наказу Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 23.09.2003 № 154 "Про затвердження Порядку проведення ремонту та утримання об'єктів благоустрою населених пунктів".

При проектуванні тротуарів та пішохідних доріжок важливо врахувати необхідну ширину для руху колісного крісла, людини на милицях, з ходунками, з дитячим візочком, яка становить не менше ніж 0,9 м. Тому мінімальна ширина пішохідних доріжок для двостороннього руху має складати не менше ніж 1,8 м. У випадку наявності перешкод на доріжці можливе локальне звуження ширини до 1,2 м, але не менше.

а)

б)

Пішохідні доріжки: а – план-схема; б – візуалізація

На пішохідних доріжках мають бути передбачені "кишені" для відпочинку вздовж траєкторії руху. Розміри цих "кишень" повинні бути достатніми для комфортного розміщення осіб у кріслах колісних, а саме не менше ніж 1,4 × 1,8 м.

Лавки для відпочинку обов'язково повинні бути оснащені спинкою та підлокітниками для зручності людей похилого віку та осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

"Кишені" для відпочинку слід чітко відділити від основної зони руху, використовуючи покриття, що відрізняються за текстурою та кольором.

Для пішохідних доріжок, тротуарів та пандусів не рекомендується використання насипних чи грубоструктурних матеріалів, які ускладнюють пересування на кріслах колісних або з милицями. Покриття має бути рівним, а шви між його елементами не повинні перевищувати 0,015 м.

Водостоки на тротуарах мають бути оснащені решіткою, щоб відповідати вимогам безпеки, із отворами не більше 0,015 м в одному з напрямків для запобігання застряганню коліс крісел чи інших пристроїв для пересування.

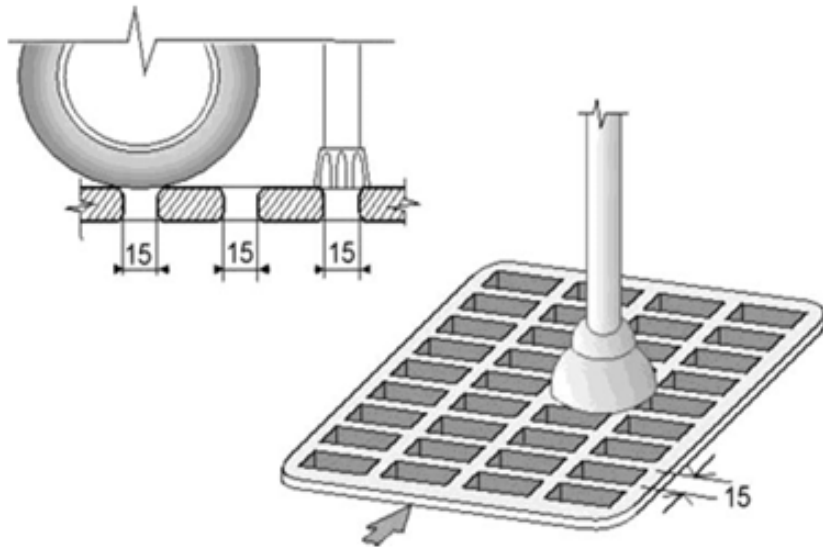
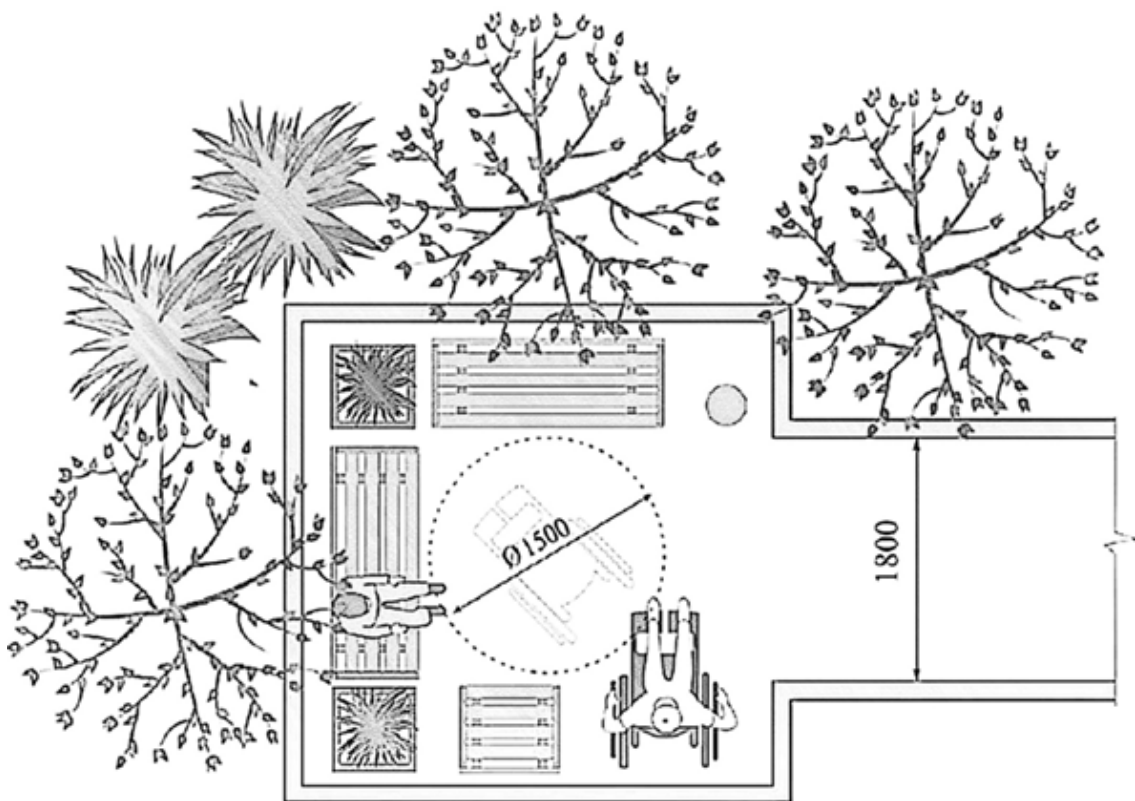

Схема влаштування водовідвідних лотків

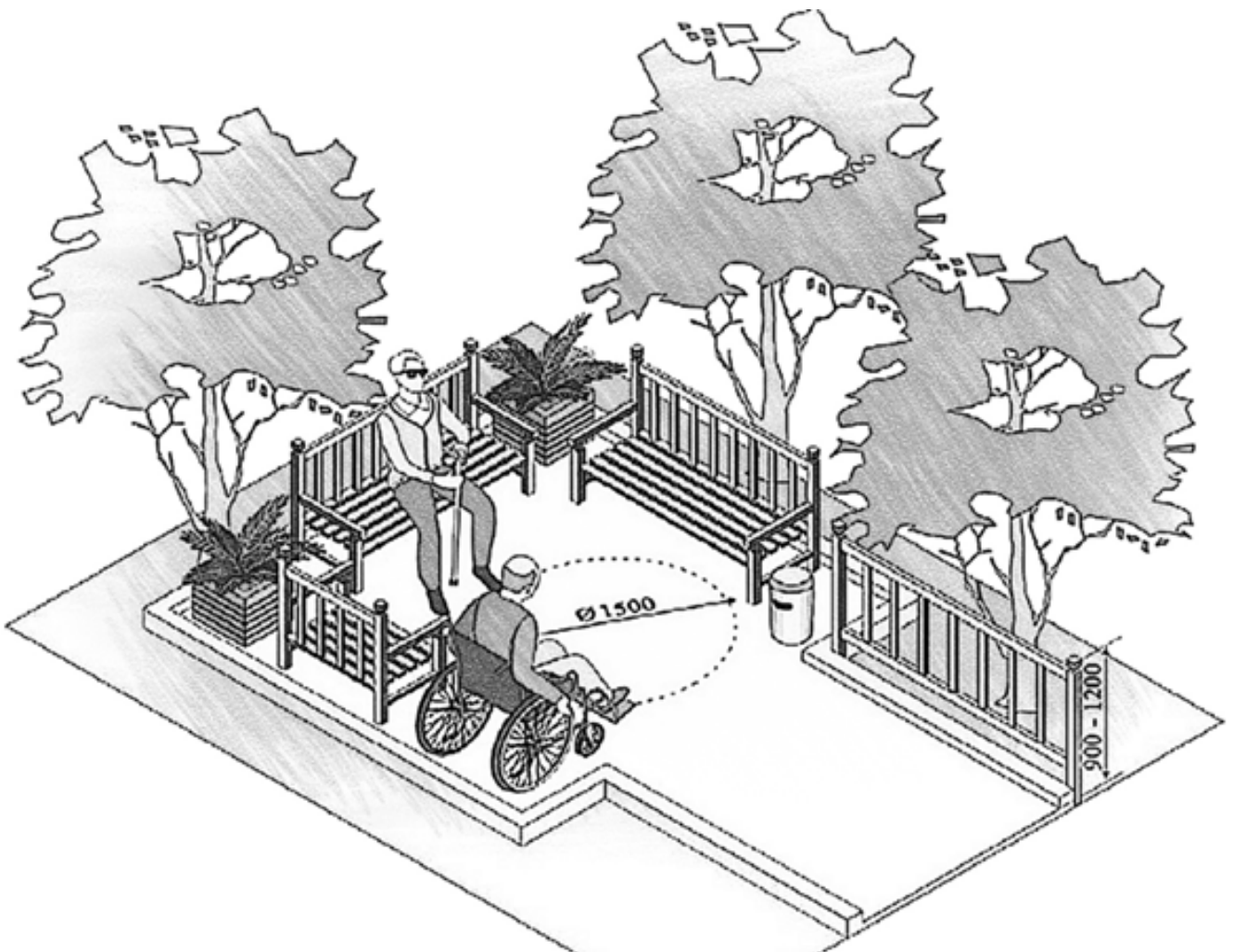
При плануванні території слід передбачити окремі майданчики для відпочинку, які відповідають зазначеним вимогам. На цих майданчиках має бути достатньо простору не лише для розміщення крісла колісного, але й для зручного маневрування. Таке розташування майданчиків дозволить забезпечити комфорт та доступність для маломобільних груп населення.

Майданчик для відпочинку. План-схема

При проектуванні пішохідних доріжок, важливо враховувати належні стандарти безпеки, зокрема висоту огорож. Якщо огорожа потрібна, її висота не повинна бути меншою за 0,9 м. У випадках, коли на шляху є значний перепад висот, висота огорожі повинна становити принаймні 1,2 м.

На пішохідних доріжках категорично заборонено розміщувати будь-які перешкоди, такі як колони, опори, інформаційні стенди, дорожні бар'єри, обмежувальні стовпчики висотою менше ніж 0,9 м, або бетонні півкулі, які можуть становити ризик травмування людей. Всі елементи, розташовані на пішохідних шляхах, мають бути ретельно продумані та безпечні для всіх користувачів.

Майданчик для відпочинку. Візуалізація

Необхідною умовою облаштування прилеглих територій є належне освітлення усіх пішохідних доріжок, входів та виходів, місць перебування людей та майданчиків для паркування.

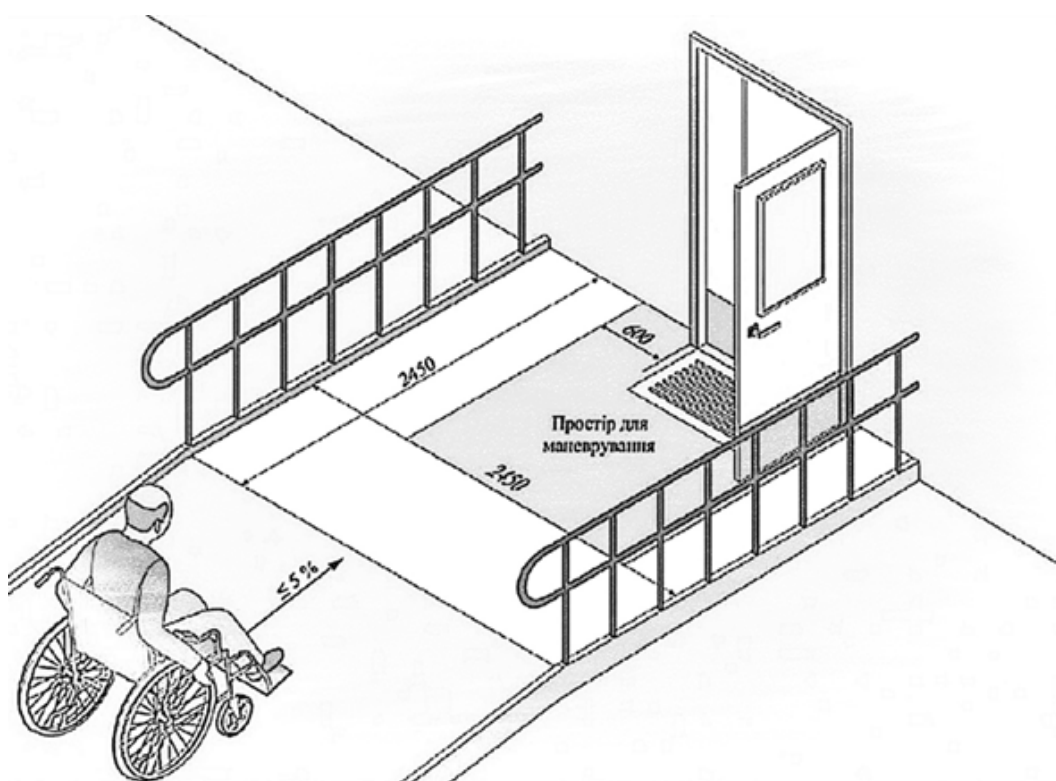
Для підвищення рівня якості проживання та покращення соціальної взаємодії мешканців, на прилеглих територіях рекомендовано облаштувати дитячі та спортивні майданчики. Їх, як і відпочинкові майданчики, найкраще влаштувати в затінку.

З метою покращення навігації радимо встановити карту території об'єкта із позначенням функціональних зон, а також використати розмітку та інформаційні покажчики для позначення напрямку руху та стоянки для автотранспорту на території. Якщо не всі шляхи пересування є доступними, слід окремо встановити на території інформаційні вказівники з напрямками руху для осіб з інвалідністю.

б) Зони входу до будівель

Всі входи до будівель і споруд, включаючи евакуаційні, мають бути облаштовані таким чином, щоб забезпечити легкий доступ без перешкод. Важливо, щоб вони були чітко позначені інформаційними вказівниками. Ці інформаційні вказівники повинні бути розроблені з використанням збільшеного шрифту та контрастного співвідношення кольорів для кращої видимості та читабельності.

У випадку тимчасових модульних будівель, всі входи та виходи, включаючи евакуаційні, повинні бути розташовані на одному рівні з горизонтальним вхідним майданчиком, що плавно переходить у проїзну частину або тротуар через похилу площину, забезпечує легкий доступ для всіх, включаючи користувачів колісних крісел та інших мобільних допоміжних засобів.

Вхідна зона без ганку

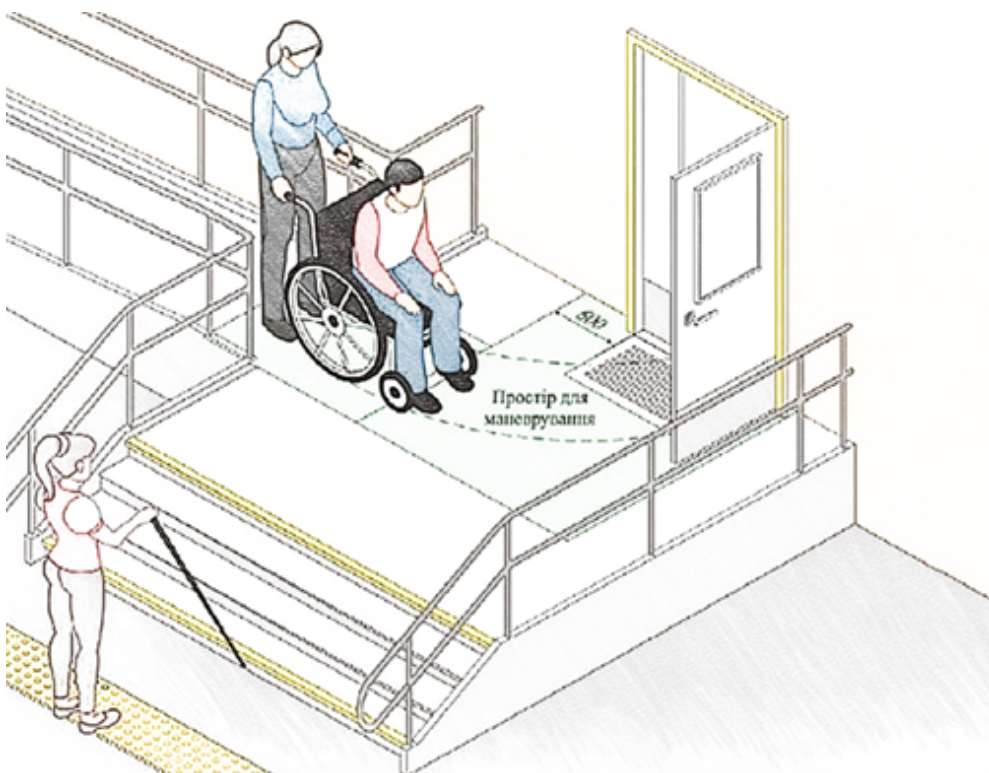
Перед вхідним майданчиком та безпосередньо перед входом у будівлю необхідно встановити попереджувальні тактильні смуги. Роль попереджувальної смуги біля входу може виконувати решітка водовідведення.

Вхідний майданчик має бути достатньо великим, щоб забезпечити можливість маневрування з колісним кріслом під час відкривання та закривання дверей. Навколо майданчика повинні бути встановлені поруччя. Водовідведення від стін будинку має бути реалізовано за допомогою відповідних інженерних рішень.

У випадку використання для проживання існуючих громадських будівель з ганками та сходами, необхідно обладнати ці сходи поруччями, встановити пандуси, а також забезпечити доступність для осіб з порушеннями зору відповідно до ДБН В.2.2.40.

Вхідний майданчик, а також сходи та пандуси на вході, повинні бути обладнані навісом, а також мати ефективну систему водовідведення, яка забезпечує стікання води як з поверхні майданчика, так і з покриття навісу. Поверхня вхідного майданчика та тамбура має бути твердою та неслизькою, особливо у вологих умовах, з поперечним ухилом у межах 1-2 % для забезпечення ефективного зливістоку.

На зовнішніх сходах потрібно маркувати першу та останню сходинки сходового маршу вздовж всієї ширини краю сходинки. На пандусах слід позначати початок та закінчення підйомів та спусків, дотримуючись вимог ДБН В. 2.2.40.

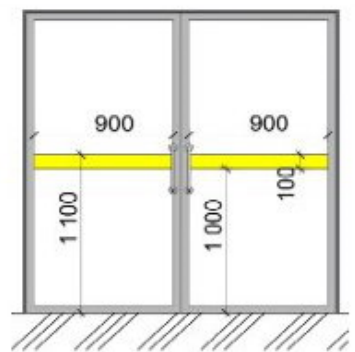

Вхідна зона зі сходами і пандусом

Контрастне маркування також необхідно застосовувати по периметру дверних отворів і на прозорих скляних елементах, використовуючи спеціальні наліпки. Таке ж маркування слід наносити на поруччя пандусів та сходів, щоб полегшити їх використання особам з порушеннями зору.

Вхідні двері повинні бути двостулковими зі стулками різної ширини, де одна стулка забезпечує просвіт завширшки не менше 0,9 м, що є особливо важливим для забезпечення доступності для користувачів колісних крісел. У іншому випадку обидві стулки повинні відчинятись так легко, щоб навіть маломобільні групи населення могли їх самотійно відчиняти. Нижня частина дверей має бути захищена спеціальною пластиною.

Відповідне контрастне маркування прозорих дверей відповідно до чинних норм є обов'язковим. Ручки мають бути виконані у формі важеля, що полегшує використання дверей для всіх категорій населення.

Контрастне маркування прозорих дверей

с) Внутрішнє облаштування будівель

Будівлі необхідно оснащувати ліфтами з доступом до всіх поверхів. У разі, якщо в будинку немає ліфтів чи інших підймальних пристроїв, необхідно пропонувати розміщення осіб з порушенням опорно-рухового апарату на першому поверсі.

Під час облаштування будівель потрібно передбачати евакуаційні шляхи для осіб з інвалідністю, включаючи тих, хто пересувається на колісних кріслах. Слід визначити та чітко позначити напрямок до евакуаційних виходів для маломобільних груп населення. У загальних приміщеннях та коридорах має бути виділено шляхи евакуації з чіткими позначками напрямків руху.

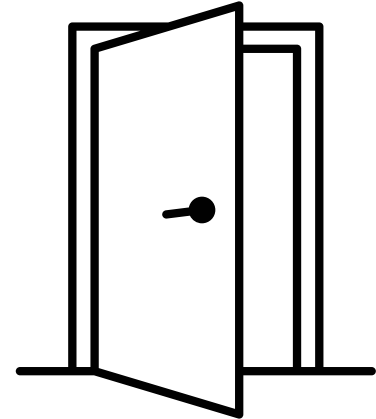
Внутрішні приміщення слід облаштовувати з використанням різних типів підлогових покриттів, які відрізняються за тактильними властивостями та кольором. Вздовж стін коридорів з обох боків необхідно розмістити горизонтальні поруччя на висоті від 0,85 м до 1,1 м від підлоги.

Двері всіх приміщень повинні відкриватися назовні, відповідно до вимог евакуації, та бути промаркованими. Також слід контрастно виділити пороги, окремі об'єкти та елементи інтер'єру, дверну фурнітуру, меблі та обладнання, вимикачі світла та окремі елементи у санітарно-гігієнічних приміщеннях, особливо якщо вони візуально не помітні.

Такий підхід забезпечує безпечне та зручне середовище для всіх користувачів, включаючи людей з порушенням зору.

Ширина коридорів у будівлях має бути не менше ніж 1,8 м, щоб забезпечити достатньо місця для розвороту та маневрування колісного крісла, а також забезпечити комфортне пересування всіх користувачів, включно з тими, хто використовує допоміжні засоби пересування.

У новобудовах ширина внутрішніх дверей або однієї стулки двостулкових дверей має становити не менше ніж 0,9 м. У вже існуючих громадських будівлях, при виборі приміщень для людей, які користуються колісним кріслом, слід віддавати перевагу тим, де ширина дверного отвору складає не менше ніж 0,8 м.

Всі двері в будівлі повинні бути оснащені ручками важільного типу для зручності використання. Також важливо, щоб всі двері були без порогів, щоб уникнути створення додаткових перешкод для МГН.

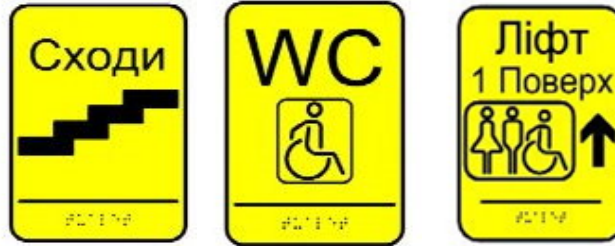
Колір дверей, меблів, обладнання та іншого інвентаря у приміщеннях повинен контрастувати зі стінами та підлогою, щоб полегшити орієнтування для осіб з порушеннями зору та створити зручне та безпечне середовище для всіх користувачів.

У рамках планування ділянки або в самій будівлі необхідно передбачити спеціальні приміщення, які призначені для захисту населення від дії сучасних засобів ураження. Ці приміщення служать як укриття та повинні бути спроектовані з урахуванням всіх вимог безпеки та ефективності захисту від потенційних загроз.

Такі приміщення повинні бути оснащені необхідними захисними засобами, включаючи посилені конструкції стін та перекриттів, системи фільтрації повітря, автономні системи електропостачання та водопостачання. Вони мають бути легкодоступними для всіх мешканців та відвідувачів будівлі або ділянки, а також обладнані необхідними засобами для комфортного перебування на випадок тривалого використання.

Крім того, важливо забезпечити належну сигналізацію та засоби інформування про надзвичайні ситуації, щоб люди могли швидко та ефективно орієнтуватися у випадку небезпеки.

Всі основні шляхи пересування та об'єкти, входи та виходи з будівель, шляхи евакуації, укриття повинні бути промарковані контрастними інформаційними вказівниками.

Приклад інформаційних вказівників

6. УТРИМАННЯ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДОСТУПНОСТІ

Утримання та обслуговування елементів доступності, таких як доріжки, пандуси, тактильні напрямні смуги та інформаційні вказівники, включає наступні ключові аспекти:

1. Регулярний огляд: потрібно перевіряти всі елементи доступності на предмет пошкоджень, зношування чи блокування. Це включає перевірку поверхонь доріжок та пандусів на наявність тріщин, ямок або інших пошкоджень, а також огляд тактильних смуг та інформаційних вказівників - чи вони залишаються чіткими та легкочитабельними. Якщо тактильні елементи втратили рельєфність, вони мають бути замінені.
2. Чищення та усунення перешкод: слід підтримувати чистоту доріжок, пандусів та тактильних смуг. Усувайте сміття, листя, сніг або лід, щоб забезпечити безперешкодний доступ. Забезпечте чищення інформаційних вказівників для збереження їх читабельності.
3. Підтримання безпечного стану: необхідно негайно виправляти будь-які пошкодження, що можуть виникнути, такі як пошкоджені плитки або виступи на поверхні доріжок та пандусів.
4. Оновлення та модернізація: якщо існуючі елементи доступності зношені або застарілі, розгляньте можливість їх оновлення для забезпечення кращої доступності та безпеки.
5. Контроль за освітленням: Переконайтеся, що всі зони, особливо пандуси, доріжки, тактильні напрямні смуги та інформаційні вказівники, належно освітлені і видимі в темний час доби.
6. Інформування та навчання персоналу: Переконайтеся, що весь персонал, який обслуговує або відповідає за утримання будівлі, знає про важливість та методи утримання елементів доступності.

Також переконайтесь, що жодні конструктивні елементи чи гілки дерев на нависають над шляхами пересування на висоті нижче 210 см.

7.ЧЕК-ЛИСТ ПЕРЕВІРКИ ДОСТУПНОСТІ

Прилегла територія

- Відокремлення пішохідних шляхів від автомобільних.
- Забезпечення фізичної доступності території для людей з інвалідністю, включаючи можливість вільного пересування на колісному кріслі.
- Створення умов для орієнтації осіб з порушеннями зору.
- Надання інформації про об'єкт для осіб з порушеннями слуху.
- Організація зони паркування, відокремленої від пішохідних маршрутів та зон відпочинку.
- Встановлення пониженого бордюру та нахилу з тротуару до проїзної частини для посадки/висадки пасажирів.
- Навігація по території, інформаційні сервіси.
- Розробка та розміщення плану-схеми території та місць розташування об'єктів.
- Встановлення вказівників напрямку руху для пішоходів.
- Забезпечення зрозумілої тактильної навігації та наявності інформаційних табличок для осіб з інвалідністю.
- Встановлення освітлення на зонах відпочинку та пішохідних маршрутах.
- Навчання персоналу для супроводження та допомоги людям з інвалідністю на території та в приміщеннях закладів.

Благоустрій

- Забезпечення безбар'єрності території, встановлення пандусів у місцях зміни рельєфу або на сходах.
- Розміщення столів та лавок з вільним простором для дитячих візків та колісних крісел.
- Контрастні маркування перешкод на доріжках для пішоходів (урни, лавки, стовпи тощо).
- Покриття доріг без ям.
- Використання решітчатих водостоків.
- Відсутність висячих об'єктів нижче 210 см.
- Організація зон відпочинку у затінку.

Вуличні сходи та пандуси

- Забезпечення неслизького покриття на сходах або пандусах.
- Розміщення поручнів по обидва боки сходів та пандусів на висоті 0,7 і 0,9 м.
- Контрастне маркування початку і кінця пандуса, першої та останньої сходинки сходів.
- Нормативний пандус з нахилом не більше 8%.

Дитячий майданчик

- Обладнання та простір без сходинок і бордюрів, що дозволяє користуватися ними дітям у колісному кріслі.
- Встановлення безпечного обладнання на майданчику.
- Використання м'якого та неслизького покриття.
- Розташування майданчику у затінку.

Будівля. Вхід в будівлю

- Безбар'єрний вхід, включаючи наявність пандусу поруч зі сходами, відсутність порогів та навіс для захисту від дощу та сонця.
- Видимий вхід, контрастні двері та наявність інформації.
- Неслизька підлога.
- Поручні по обидва боки сходів та пандусів на висоті 0,7 і 0,9 м.
- Дверні ручки для натискання або тягнення.
- Контрастне маркування скляних поверхонь.

Навігація в будівлі

- Інформаційний стенд при вході, зрозумілі напрямки, піктограми на дверях, тактильні інформаційні таблички.
- Достатнє освітлення коридорів та кімнат.
- План будівлі та інша навігаційна інформація.

8.ЯК ЗАЛУЧАЄТЬСЯ ФІНАНСУВАННЯ, ВОЛОНТЕРСЬКА ДОПОМОГА?

Фінансування заходів з доступності органів місцевого самоврядування (ОМС) можна умовно розділити на 2 категорії, а саме: бюджетні кошти та інші джерела (гранти, кооперація з підприємцями, волонтерська допомога, тощо).

Грантові програми можуть бути місцеві, регіональні, міжнародні, гранти при посольствах, спеціальні гранти, які розподіляють різноманітні громадські організації, гранти в рамках Євросоюзу.

Де шукати гранти?

Є цілий ряд способів пошуку грантів, зокрема моніторинг тематичних ресурсів або пошук по сайтах грантодавців напряму, а також підписки на розсилки на грантову тематику.

Для прикладу наводимо декілька джерел для самостійного пошуку:

- Гранти від Європейського Союзу можна дивитися на сайті [EU Funding and Tenders Portal](#).
- Українські портали – [Ресурсний центр ГУРТ](#) та [Платформа Granty.org.ua](#), [ГО “Екодія”](#), [ГО “Опора”](#)
- Інформація про нові гранти USAID оголошується на [Facebook-сторінці агенції](#).

При пошуку гранту важливо визначитись з тим, що ви плануєте робити. Зазвичай грантова заявка містить наступні розділи:

- Короткий опис проекту.
- Вступ.
- Постановка проблеми.
- Мета і завдання.
- Очікувані результати.
- Стейкхолдери.
- Оцінювання проекту.
- Життєздатність проекту.
- План реалізації.
- Звітність.
- Бюджет.
- Додатки.

До підготовки грантової заявки варто віднестись відповідально, оскільки навіть якщо заявка не пройде перший раз, але зацікавить грантодавця, то в наступних періодах можливо грант буде таки отримано. Яскрава та амбіційна назва проекту може додатково привернути увагу і зацікавити грантодавця.

Інший варіант це залучення волонтерів. Волонтер – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Важливо зазначити, що при залученні волонтерів до виконання тих чи інших завдань має бути внутрішній документ, який закріплює головні принципи та правила залучення волонтерів. Волонтери мають бути ознайомлені під підпис з Положенням/Порядком залучення волонтерів у роботі організації. Пошук волонтерів можна здійснювати через громадські організації та об'єднання, осередки, соціальні мережі та тематичні ресурси. За допомогою волонтерських ініціатив наприклад можна створювати громадські простори в рамках проектів тактичного урбанізму (Лавка з піддонів – найкращий приклад дешевого тактичного урбанізму).

ВИСНОВКИ

Забезпечення доступності може бути нескладним у випадках, коли:

- Вже є наявна інфраструктура: Якщо в міських середовищах вже існує інфраструктура, яка відповідає основним стандартам доступності, вона може використовуватися як основа для подальшого розвитку.
- Легка модифікація існуючих об'єктів: У багатьох випадках забезпечення доступності може зводитися до невеликих модифікацій існуючих об'єктів, таких як додавання пандусів, перепланування паркувальних місць або влаштування засобів навігації.
- Використання технологій та інновацій: Розвиток технологій та інновацій може спростити процес забезпечення доступності, наприклад, за допомогою впровадження сучасних мобільних додатків для навігації міським простором для людей з інвалідністю.
- Співпраця з громадою: Взаємодія з місцевими громадами та організаціями, які представляють інтереси МГН, може спростити виявлення проблемних місць та пошук ефективних рішень для їх вирішення.
- Підтримка від уряду та інституцій: Законодавство та нормативні акти, що стосуються доступності, а також фінансова підтримка з боку уряду чи інших організацій можуть сприяти швидкому та ефективному впровадженню доступних рішень.

З чого почати:

1. Проаналізувати доступність комунальних установ та забезпечити доступ до них. Якщо це потребує дороговартісних вкладень, розглянути можливість їх перенесення в доступні будівлі.
2. Прокомунікувати з бізнесом та іншими стейкхолдерами, які можуть інвестувати в доступність власних будівель та об'єктів. Донести важливість забезпечення доступності як конкурентної переваги в бізнесі.
3. Провести аудит безпеки та доступності багатоквартирних будинків. Зразок методології [за посиланням](#).
4. Проаналізувати наявні публічні простори в місті. Можливо використовувати тактичний урбанізм (малозатратні, тимчасові зміни у середовищі) для забезпечення доступності.
5. Проаналізувати наявний громадський транспорт. Чи всі маломобільні групи населення можуть зручно ними скористатись?
6. Провести інструктаж для працівників всіх установ та організацій щодо поведінки під час надзвичайних ситуацій та допомоги маломобільним групам населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.
2. Директива Європейського Союзу 2000/78/ЄС.
3. Конвенція про права осіб з інвалідністю ратифікована 16.12.2009.
4. ДБН 2.3.5: 2018 «Вулиці та дороги населених пунктів».
5. ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».
6. ДБН 2.2-12:2019 «Планування і забудова територій».
7. ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій».
8. ДБН В.2.2-9:2018 «Громадські будинки і споруди».
9. ДБН В.2.3-15:2007 «Споруди транспорту. Автостоянки і гаражі для легкових автомобілів».
10. ДСТУ Б ІБО 21542:2013 «Будинки і споруди, доступність і зручність використання побудованого життєвого середовища».
11. ДСТУ 2587:2021 «Безпека дорожнього руху. Розмітка дорожня. Загальні технічні умови».
12. Методичні рекомендації щодо забезпечення доступності прихистків для тимчасового перебування маломобільних груп населення (Тетяна ЖИДКОВА, Ярослав ГРИБАЛЬСЬКИЙ).
13. Тактильні смуги – доступність відкритих громадських просторів для людей із порушеннями зору (Євгеній Свет).
14. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. — К., 2013. —128с.
15. Building and Construction Authority of Singapore, Universal Design Guide for Public Places, 2016, https://www1.bca.gov.sg/docs/default-source/universaldesign/udguide2016.pdf?sfvrsn=1fdac12d_2
16. City of Toronto, Urban Design Guidelines. Pet friendly design guidelines and best practices for new multi-unit buildings, Consultant Team - Dialog: Ran Chen, Aviva Pelt, Kames Parakh, Lorna Day, 2019, https://www.toronto.ca/wp-content/uploads/2017/08/8fcf-accessibility_design_guidelines.pdf
17. Альбом безбар'єрних рішень (керівниця проекту Вікторія Тітова) 246 ст. <https://bbu.org.ua/pershii-rozdil-albomu-bezbar-iernih-rishen-2/>